

Is een dubbelslag in de varkenshouderij mogelijk?

Gé Backus, PV

In opdracht van LTO Nederland hebben het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) en het Praktijkonderzoek Varkenshouderij (PV) de mogelijkheden van alternatief beleid voor de varkenshouderij verkend. Zij concluderen dat bedrijfsontwikkeling en vermindering van de milieubelasting hand in hand kunnen gaan.

Het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) heeft samen met het Praktijkonderzoek Varkenshouderij de mogelijkheden verkend de varkenshouderij te herstructureren.

Het onderzoek heeft zich vooral gericht op fosfaat. Als de plaatsingsruimte voor mest in de toekomst meer beperkend wordt, zal men meer in kilo's fosfaat dan in kuubs mest gaan redeneren. Varkenshouders kunnen bij een lage fosfaatuitscheiding meer kuubs mest op de eigen grond kwijt. Daarmee wordt de druk op de mestmarkt minder. Minder fosfaat in de mest betekent ook een betere verhouding tussen organische stof en fosfaat en leidt tot een betere acceptatie van dierlijke mest door de akkerbouwer.

In 1993, het referentiejaar voor de overheid in de Integrale Notitie, zaten de vleesvarkens en zeugen op een jaarlijkse fosfaatuitscheiding van respectievelijk 5,8 kg en 18,7 kg. Met technische ontwikkelingen is veel te bereiken. Als vuistregel kan dienen dat zowel een 2% lager fosforgehalte in vleesvarkensvoer als een 2% betere voerbenutting (voerconversie) leidt tot een 3% lagere fosfaatuitscheiding per varken op jaarbasis. Zo leidt het verlagen van het fosforgehalte in vleesvarkensvoer met 1 gram per kg voer tot 1,8 kg minder fosfaatuitscheiding per vleesvarken op jaarbasis. Bij zeugen scheelt het zelfs 2,5 kg fosfaat.

Spreading tussen bedrijven

De spreading in fosfaatuitscheiding en technisch-economische resultaten tussen varkensbedrijven is groot. Een analyse van de gemiddelde resultaten van 602 bedrijven over 1994 leert dat 20% van de

geanalyseerde bedrijven een gemiddelde fosfaatuitscheiding per vleesvarken per jaar van 3,4 kg realiseerde, terwijl een kleine 10% op een gemiddelde van 7,1 kg zat.

Vanwege verschillen in technische resultaten is het op dit moment niet voor alle bedrijven mogelijk aan deze 3,4 kg te voldoen. Bovendien is dit ook niet nodig om aan de doelstellingen van de Integrale Notitie te voldoen.

Bij zeugen liep de fosfaatuitscheiding uiteen van 13,2 tot 19,1 kg per jaar. In 1994 zat 20% van de 190 geanalyseerde zeugenbedrijven gemiddeld op 13,2 kilo per zeug op jaarbasis. Het economische resultaat is het hoogste op bedrijven met een lage mineralenuitstoot. Op deze bedrijven is zowel sprake van een lager voewerbruik als van een lager mineralengehalte per kg voer.

Overigens is in 1995 wat de fosfaatproductie betreft al een enorme slag gemaakt in de zeugenhouderij en in de vleesvarkenshouderij. De fosforgehalten in biggen- en zeugenvoerders zijn ten opzichte van 1993 sterk gedaald. Een aanzienlijk deel van de benodigde verlaging is dus al binnen, zowel in de zeugenhouderij als in de vleesvarkenshouderij. Voorzichtigheid is wel geboden bij het nog verder teruggaan met fosforgehalten in de zeugenvoerders. Er is verder onderzoek nodig naar de effecten van nog lagere fosforgehalten op de levensduur van zeugen.

Ook de gangbare fosforgehalten in het vleesvarkensvoer zijn reeds aanzienlijk lager dan in 1993. Fosforgehalten van rond de 4,5 g per kg voer zijn geen zeldzaamheid meer. Er zijn echter bij de mengvoederfabrikanten aanzienlijke verschillen in fosforgehalten van het voer.

Vier beleidsopties

In het onderzoek zijn de voor- en nadelen van vier alternatieven onderzocht:

- 1 een harde norm voor de fosfaatuitscheiding,
- 2 opkopen van mestproductierechten,
- 3 bedrijfsontwikkeling,
- 4 bedrijfsontwikkeling plus opkopen.

Bij een harde norm wordt iedereen verplicht mee te lopen in de rij. Een probleem is echter waar de grens per vleesvarken en per zeug moet liggen. Bovendien is het draagvlak voor extra normen afwezig.

Opkopen zou kunnen worden uitgevoerd door een zogenaamd tendersysteem: opkopen via inschrijving. Gevreesd wordt dat door het opkopen van mestproductierechten door de overheid de totale vraag naar mestproductierechten zodanig zal toenemen dat de prijs ervan sterk stijgt. Daarmee worden de mogelijkheden voor de blijvers om toe te groeien naar een rendabele eenheid geremd, terwijl juist op zulke bedrijven de milieubelasting per dier het laagste is.

Bedrijfsontwikkeling zou kunnen worden gerealiseerd door een samenhangend geheel van rentesubsidies en solvabiliteitsversterking, verplaatsingspremies, en een uittredpremie. De uittredpremie is een alternatief voor het door de overheid voorgestelde systeem van opkopen van mestproductierechten. De uittredpremie staat los van de mestproductierechten. Bedrijven kunnen die mestproductierechten zelf op de vrije markt verkopen. De premie is bedoeld als smeermiddel voor de markt. Zo snijdt het mes aan twee kanten: als mestquota worden verhandeld wordt 25% afgeroomd én de quota komen terecht bij bedrijven met een lage fos-

faatuitscheiding. De hoogte van de premie moet afhangen van de individuele situatie van het bedrijf dat hiervoor in aanmerking wil komen. Daarbij gaat het er om wat het milieuvoordeel is én wat de sociaal-economische positie is van het betreffende gezin. Modernisering leidt tot milieuwinst door betere technische resultaten (lage voederconversie) en door het gebruik van emissie-arme stallen. Om er voor te zorgen dat bestaande bedrijven milieumaatregelen treffen, is het nodig dat ze investeren. Die investering komt er alleen als het bedrijf ook de kans krijgt zich verder te ontwikkelen. Het moment van modernisering van het bedrijf kan dan meteen het moment zijn om milieumaatregelen te nemen. Op die manier gaan bedrijfsontwikkeling en vermindering van de milieubelasting hand in hand. In hoeverre stalmodernisering leidt tot een lagere fosfaatuitscheiding hangt vooral af van de voederconversie. Verwacht wordt dat de gemiddelde voederconversie zal dalen van 2,83 in 1994 tot 2,63 in het jaar 2000 als voor de varkenshouderij bedrijfsontwikkeling beter mogelijk wordt gemaakt. Het effect van modernisering is over de periode 1994-2000 ingeschat op 5 miljoen kg fosfaat. Daarnaast wordt de vermindering van de ammoniakemissie als gevolg van bedrijfsontwikkeling ingeschat op 5 miljoen kg NH_3 .

De combinatie bedrijfsontwikkeling plus opkopen is gelijk aan de bedrijfsontwikkelingsvariant, behalve dan dat bij het uittreden de wijkers een deel van de rechten moeten inleveren bij de overheid. Daarnaast is in deze variant selectief lokaal opkopen mogelijk. Er zijn immers specifieke lokale situaties waarbij meerdere doelen gediend kunnen zijn met een selectieve opkoop, onafhankelijk van marktontwikkelingen. ■